

TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 12317

Tarih : 16.06.2025

10/2821

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye’de adil yargılanma hakkına yönelik ihlallerin ve yargı bağımsızlığını zedeleyen kurumsal yapıların neden ve sonuçlarının bütüncül biçimde araştırılması amacıyla, Anayasa’nın 98. ve TBMM İçtüzüğü’nün 104. ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis Araştırması açılmasını arz ve teklif ederiz.

Cengiz ÇİÇEK

İstanbul Milletvekili

GEREKÇE

Türkiye’de yargı erkinin bağımsızlığı ve tarafsızlığına duyulan toplumsal güven ciddi biçimde sarsılmıştır. Adil yargılanma hakkı, başta Kürt halkı olmak üzere; muhalif siyasetçiler, kadınlar, gazeteciler, insan hakları savunucuları ve sivil toplum aktörleri üzerinde sistematik bir baskı aracına dönüştürülmüş; yargı, hukukun üstünlüğünü esas alan bir erk olmaktan çıkarılarak, iktidarın demokratik alanı daraltma stratejisinin enstrümanı haline getirilmiştir.

İnsan Hakları Derneği’nin 2025 tarihli “Adil Yargılanma Hakkı Çerçevesinde Dava Gözlem Raporu”, bu çöküşü somut örneklerle belgelemektedir. Raporda izlenen 30 davaya ait 112 duruşmanın neredeyse tamamının; ifade özgürlüğü, toplantı ve gösteri hakkı ile hak savunuculuğu gibi anayasal faaliyetler nedeniyle açıldığı tespit edilmiştir. Soruşturma dahi açılmaması gereken bu dosyaların kovuşturma konusu hâline getirilmesi, doğrudan toplumsal muhalefeti bastırma ve yıldırma amacı taşımaktadır.

Bu tür yargılanmalar uluslararası alanda “Kamusal Katılıma Karşı Stratejik Davalar” (SLAPP) olarak tanımlanmaktadır. Avrupa Birliği’nin 2024 tarihli SLAPP karşıtı direktifinde, böylesi davaların temel amacının kamu yararına faaliyet yürüten kişileri susturmak, yıldırma ve kamu denetimini işlevsizleştirmek olduğu ifade edilmiştir. İHD raporunda Türkiye’de görülen pek çok davanın bu tanımla örtüştüğü; yargının doğrudan ifade özgürlüğünü ve siyasal katılım hakkını engellemeye dönük sistematik bir araca dönüştüğü tespit edilmiştir. Soruşturma ve kovuşturmaların bizatihi hak ihlali olduğu; bu nedenle SLAPP kategorisinde değerlendirilmesi gerektiği açıkça ortaya konmuştur. Böylesi yargılamalar özellikle Kürt siyasal temsilini hedef almakta; aynı zamanda kadın mücadelesi, çevre hareketi, emek mücadelesi ve hak temelli sivil toplumun tümüne yönelik bir baskı rejiminin yargısal boyutunu oluşturmaktadır.

Cumartesi Anneleri’nin 700. hafta buluşmasına ilişkin dava bu eğilimin en sembolik örneklerinden biridir. Yedi yıl boyunca ceza tehdidi altında tutulan 37 insanın beraatle sonuçlanan yargılanmaları, bu süreçte uğradıkları maddi ve manevi yük ile birlikte düşünüldüğünde, adil yargılanma hakkının açık ihlali anlamına gelmektedir. Anayasa Mahkemesi’nin verdiği ihlal kararı da yargılamanın en başından itibaren hukuk dışı yürütüldüğünü teyit etmiştir.

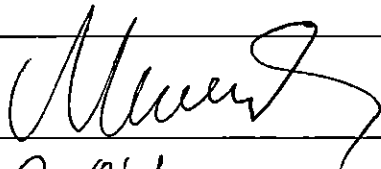
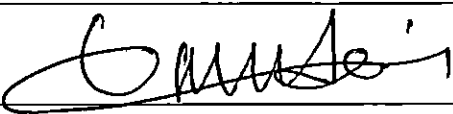
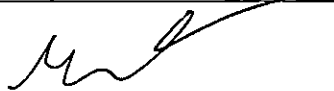
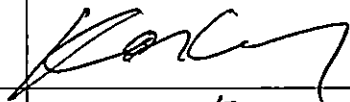
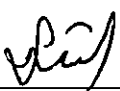
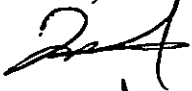
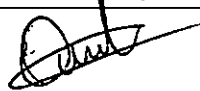
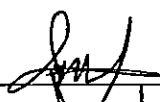
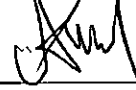
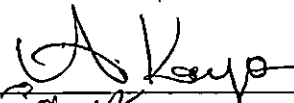
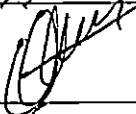
İHD raporu ayrıca, duruşmalara katılımın engellenmesi, avukat sayısının keyfi şekilde sınırlandırılması, SEGBİS uygulamasının kötüye kullanılması, gizli tanıkların denetlenemez biçimde dinlenmesi ve mahkeme heyeti ile savcılık arasında izlenemeyen ilişkilerin kurulması

gibi çok sayıda usule aykırı uygulamanın, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. ve Anayasa'nın 36. maddeleriyle güvence altına alınan adil yargılanma güvencelerini ihlal ettiğini belgelemektedir.

Öte yandan hapishanelerde yalnızca adil yargılanma hakkı talebiyle açlık grevine giren politik mahpusların varlığı, hukuki çöküş tablosunu ve bu tablonun toplumsal maliyetini gözler önüne sermektedir. Bu talepler nedeniyle disiplin soruşturmalarına maruz bırakılmaları ise, mahpusların hukuki yollardan hak aramasının dahi cezalandırıldığını göstermektedir.

Tüm bu bulgular, Türkiye'de adil yargılanma hakkının yapısal biçimde ihlal edildiğini, yargı bağımsızlığının ortadan kaldırıldığını ve yargının, demokratik siyaset ile toplumsal hak mücadelelerini bastıran bir aygıtı dönüştüğünü açıkça ortaya koymaktadır.

Bu nedenle, Türkiye'de SLAPP niteliği taşıyan siyasi davaların, yargı bağımsızlığını zedeleyen kurumsal yapıların ve adil yargılanma hakkı ihlallerinin kapsamlı biçimde araştırılması, yargı reformları geliştirilmesi ve yargının demokratik temellerde yeniden inşası için Meclis bünyesinde bir araştırma komisyonu kurulması elzemdir.

1	MERAL DANIŞ BEŞTAŞ	ERZURUM	
2	ÇİÇEK OTLU	İSTANBUL	G. Otlu
3	MAHMUT DİNDAR	VAN	
4	NEJLA DEMİR	AĞRI	
5	HALİDE TÜRKOĞLU	DİYARBAKIR	
6	ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU	KOCAELİ	
7	ÖZGÜL SAKİ	İSTANBUL	Ö. Sakı
8	AYŞEGÜL DOĞAN	ŞIRNAK	A. Doğan
9	MEHMET RÜŞTÜ TIRYAKI	BATMAN	
10	ZÜLKÜF UÇAR	VAN	
11	KAMURAN TANHAN	MARDİN	
12	HÜSEYİN OLAN	BİTLİS	
13	SEVİLAY ÇELENKİ	DİYARBAKIR	
14	YILMAZ HUN	İĞDIR	
15	ÖZNUR BARTİN	HAKKARİ	
16	SABAHAT ERDOĞAN SARITAŞ	SİİRT	
17	ALİ BOZAN	MERSİN	
18	ADALET KAYA	DİYARBAKIR	
19	ÖMER ÖCALAN	ŞANLIURFA	
20	HEVAL BOZDAĞ	AĞRI	